

enkel maal tot uiting komen. Het prachtig evenwicht tusschen grens en onbegrenstheid is in die werken niet. Ze zijn ongetwijfeld uitzonderingen. Ze dragen werkingen met zich mee van wezensangsten. Ze hebben de volle klaarte niet, maar de duistere dreiging van het onverklaarde. Ze zijn over die grenzen, waar de dingen in hunne gewone verschijningen gegrepen worden door onbewuste krachten, die ze ont-stellen en ont-voeren aan de dagelijksche herkenningen.

Verster gaf de cactus voor een donker groen gordijn met plooien. Die verrijzenis was vol dreiging en heimelijk geweld. Toen volgde in '20, het donkere doek van een stoelrug, dat een verhaal van Edgar Allan Poe kon zijn. In '22 komt een verwant werk: de inktzwammen op een tinnen bord, dat een diepte van nooitgeziene violette-zwarten en zware grijzen openbaart, maar meteen door een bedwongen vizioenaire kracht bewogen is. Daar is iets doodkopachtigs in sommige vormen. Voor het eerst, doet de sfeer even aan Hercules Seghers denken.

De reeks stillevens zet zich voort. Hij schildert, vrij en los, iets lossers dan kort te voren, met iets verrukts over de kleur, eenige appelstillevens met een Japansch kistje als fond ('22). Het volgende jaar brengt weer de wit-Delftsche vaas met dahlia's (tweede maal). Het is als bevrijdt hij zich nog eens van een zeldzame kleurverrukking. Het eigenlijke zwaar geconcentreerde werk komt moeilijker. De andere werken omspelen die concentratie. Ze functioneeren als uitlaatklep. Zijn innerlijk rythme, vergeleken bij de jaren omstreeks '13 tot en met '22, wijzigt zich. Iets van het vroegere moeizame, vasthoudende, nauwelijks iets willen loslaten, komt terug. Langdurig werkt hij aan een stilleven van een Baardman met pollepel, glas en tinnen bord (gemerkt 1923, doch in '24 is er nog aan gewerkt; 2 jaar lang stond het reeds op zijn atelier, zonder dat hij er van vrij kon komen). In dit werk stijgt alles op wat hij heeft: kleur, vorm, stilte, maar het is de rijpheid niet van de bloemkransjes, de dreiging niet van de cactus, de ijle verdroomdheid niet van vroeger, het is alles z w a a r geworden van rijpheid en wie het ziet voelt iets van een zware late vrucht in afgezonderde herfstigheid; een vrucht de val nabij.

In '24 begint hij een werk daaraan verwant: de vertind ijzeren kan, kruik, tinnen bord, judaspenningen en een fond van een oud Fransch dekentje. Maanden heeft hij gevochten met dit werk, dat moeilijk tot stand kwam. Het was eind December zoo goed als gereed. In '25 wijzigde hij nog iets daaraan.

Alle geluid is daaruit weg. Van de laatheid heeft het de koelte. Veel zwaars verzonk, de droge lichte ritseling van de zilverijle judaspenningen behoorde volkomen bij deze grens-spanning.

In den herfst van '25 schildert hij den pot met witte rozen, een werk van